

p. 178).

Derivats savis de *colligere*: *Colligir* [1596], duplicat de *collir*. *Col·lecció* [fi S. xv], de *collectio*, -onis; *col·leccionista*, -nisme; *col·leccionar* [1868, *SLitCosta*], *col·leccionador*. De *collecta* [S. xiv i supra]: *col·lectar* [1624]; *col·lectari*. *Collectici* [Lab. 1839]. *Col·lectiu* [1695, Lacav.]; *col·lectivitat* (no Lab. 1839, ni *SLitCosta*, 1868); *col·lectivisme*; *col·lectivista*. *Col·lector* [Lab. 1839]; *col·lectoria* (id.); *col·lectori*.

¹ *Encongir* és un castellanisme, i documentat només en data moderna [«apocat», Lab. 1839; escriptors Renaix. només des d'Em. Vilanova], per més que la llengua ja se l'hagi fet seu i assimilat (com ho mostra la pron. *z*); a la propagació de la nasal en cat., degué ajudar-hi molt la influència de l'equivalència genuïna *arrossat*; aquest continua essent l'expressió més castissa de la idea, i l'únic mot realment recomanable, sobretot en les accs. materials: convé dir *arrossar-se un membre*, i més aviat *arrossar-se* que no *encongir-se* una roba; només en l'acc. figurada 'apocat, curt de geni' s'hi pot ser més generós (observem que és l'única documentada ja en la primera meitat del S. xix) i indubtablement fou partint d'aquestes que aquest intrús s'esmunyí entre nosaltres; abans ja d'altres havien provat d'anostrar-lo fent-ne *encullir*, *enculliment* (DTo., 1640-60). — ² En canvi, p. ex., al Palmar de l'Albufera, diuen que «cada patró *eskulís* la pesquera que preferiria segons el número de *řets* que té» (1962). — ³ Observa Ga. Girona que més usat que *escull* és el derivat *escullós* 'fort i bell, sanitos'; ja no veig tan clar si pertany ací (bé ho sembla) un verb *escullar* que dona ell per a Castelló de la Plana: «esta aigua *esculla* molt» 'neteja'. No sé d'on va treure Fouché un *escull* 'escolliment' (BDC XIII, 3). En tot cas no té res a veure amb això un b. arag. *esculla* 'escudella' i *escullar* 'servir la sopa', recollit a Puebla de Ijar (BDC xxiv, 168). — ⁴ Particularment usat en parlars ben occidentals: *řekúlře* a Perafita de Fades; «lo Barranc d'Estet *recollix* l'aigua del Vedat de la Ribera» a Bono, 1957.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *collidor*, *collitor*, *collitoret*, *Camí del collector*, *colleire*, *colletor*, *collidor*, *collidora*, *collidura*, *colliment*, *collita*, *colliter*, *collitera*, *acollir*, *acollir-se*, *acollert*, *acollit*, *acullent*, *acollença*, *desacollir*, *acolliment*, *encollir*, *escollir*, *escull*, *escollit*, *escollida*, *escolliment*, *recollir*, *recollir-se*, *recüller*, *reculleta*, *recullita*, *recolliment*, *recollidor*, *un recollit*, *collegir*, *col·lecció*, *col·leccionista*, *col·leccionisme*, *col·leccionar*, *col·leccionador*, *collecta*, *col·lectar*, *col·lectari*, *col·lectici*, *col·lectiu*, *col·lectivitat*, *col·lectivisme*, *col·lectivista*, *collector*, *col·lectoria*, *col·lectori*.

COL-LIRI, pres del ll. *collŷrium* i, aquest, del gr. *κολλŷριον* id. □ 1.ª doc.: fi S. xv, R. de Corella.

Collisió, V. *lesió* *Collita*, *colliter*, *collitera*, *collitor*, -toret, V. *collir* *Colliuere*, V. *Cotliure* Coll-

malivern, res a veure amb *sol-i-vern* (AlcM): es tractava d'un coll molt fred, nom comparable al de *Malagelada*, que comento en ETC I, 10, n. 1

COLLÓ, 'testicle', del ll. vg. COLEO, -ŌNIS, id., derivat del ll. CŌLĒUS, id. □ 1.ª doc.: orígens (S. xii, etcètera).

«Pres-lo pez *collons* e cuidà-l ocüre», en un doc. processal del S. xii, de l'Alt Cardener (la Corriu) (PPujol, *DocVgUrg.*, 4.34); «lurs xendens seran tots homes crebats en los *colós*», *VidesR*, f° 214r.1.2 (trad. «in genitalibus rupti», 660.10); «se tolc los *colons* ab lo coltel, e més-se lo coltel per lo ventre», id. f° 145v2 (trad. «genitalia sibi praescidit», 427.30); «lo *coló* ni la vexiga ni-l budeyl ni la verga, ni re qui leig sia» en un doc. ross. de 1303 (Alart, *InvlC*, s. v. *lleg*). No ens caldrà donar detalls de la llengua moderna. Em limitaré a cridar l'atenció sobré el fet repetit, que s'apliqui com a nom de lloc a rocasses de forma embalumada o voluminosa que recorden la d'això: «Els *Collons* de Mongó» penyal al peu d'aqueixa gran muntanya de Dénia (nom que els navegants acastellanats reemplacen per «els *Compañeros*» equivalent castellà del nom del testicle, 1962); «el *Colló del Bou*», gran roca a la segra de Segària (Verger, 1962, *bou* 'toro'); i veg. infra, amb altres variants del mot. També s'esdevé que hi hagi aplicacions vegetals: *kuyónz da porāsa* són els tubercles d'aquesta planta a Bayalbufar (1964). També *colyón*, mossàrab, en el glossari botànic de l'anònim sevillà de c. 1100 (ed. Asín, pp. 80-81).

En llatí es deia CŌLĒUS el primitiu, però fou reemplaçat pel derivat COLEO, -ONIS, en quasi tots els parlars romànics: it. *coglioni*, fr. *couillons*, oc. ant. *colho(n)s*, cast. *cojones*, port. *colhões*, i ja l'hem vist en mossàrab; aquest derivat ja es troba en glosses llatines (grafiat *culio*, Walde-H.). Val a dir que COLEUS no desaparegué del tot, car d'ací prové el roms. *coiũ* i se'n troba algun rastre en francès i en oc. ant. *colb*.

És el que passa també en la nostra llengua, on tenim testimonis esporàdics de *coll*: «Ay! de la negra samarrada, / senyal aduga! / O capó fer; lletja tortuga / e rôt de *coll*! / Vés a cridar lo cabiscol ---» en el *Colloqui de les Dames* valencià de c. 1500 (v. 1069); on veiem si fa no fa el mateix que a les *VidesR* (supra) *crebats en los colós*, essent rôt participi de *rompre*: 'herniat en l'escrot'. Segons AlcM *kól* viu encara a Bagà. I ho crec bé perquè a la Vall de Boí prové d'això el nom del poble de *Coll*, pronunciat sempre i netament amb *ó* tancada, per una de les grans roques que hi ha a damunt i al costat (veg. supra); bé és veritat que la dita tòpica local *Golluts de Coll*, dóna entenen que la gent amb goll hi abundessin, i per tant podem demanar-nos si *Coll* no serà 'goll'.¹

² Ara bé, si *colló* no ha donat altres derivats que els trivials *collonut* [S. xiv-xv], *collonada*, *collonera*, *colloneria*, *acollonir*, de *coll* en provenen de més curiosos. Primerament hi ha el col·lectiu la *colla* avui oblidat en el cat. central, i en la major part del Princ., però viu en certs indrets, i provinent del col·lectiu